

НАПРЯМ 4. ПЕРЕХІД ДО БАГАТОРІВНЕВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-310-4-29>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОКРАЩЕННЯ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ І STEM-ОСВІТИ У ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИНАХ

Вергун А. Р.

*доктор медичних наук, доцент кафедри сімейної медицини,
старший інспектор наукового відділу, антиплагіатний експерт
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького
м. Львів, Україна*

Калитовська М. Б.

*кандидат фармацевтичних наук, завідувач кафедри фармації
Комунального закладу вищої освіти Львівської обласної ради
«Львівська медична академія імені Андрея Крупинського»
м. Львів, Україна*

Кіт З. М.

*кандидат медичних наук, доцент кафедри сімейної медицини
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького
м. Львів, Україна*

Питання академічної доброчесності, зокрема дотримання авторських прав, випадків навмисного відтворення (дублювання) викладачами, докторантами, аспірантами або студентами у науковому, навчально-методичному матеріалі чужого твору, опублікованого на паперовому або офіційно оприлюдненого на електронному носії, повністю або частково, під своїм іменем без адекватного посилання [1], як протиправне явище, – способи виявлення й ефективність превентивних заходів досліджувалися багатьма вітчизняними і закордонними науковцями, в тому числі програмістами, педагогами і юристами [1, 3]. Академічна доброчесність, Кодекс академічної етики

(КАЕ), як комплекс стандартів у взаємовідносинах і певний суспільний ідеал, має протидіяти бюрократизації, спотворенню наукових досягнень, надмірній комерціалізації університетів, які спотворюють не лише соціальну та педагогічну місії університетської спільноти [4], але й ставлять під сумнів спроможність їх існування та подальшої діяльності [2, 4]. На жаль, у нашій країні має місце таке явище як плагіат [1, 3], що негативно впливає на різні сфери людської діяльності, – наукову і літературну, дослідницьку і освітню діяльність тощо [1, 2–4].

Антиплагіатна превенція та експертиза в Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького (ЛНМУ) включають комплекс заходів з метою забезпечення збереження авторських прав шляхом проведення перевірки наукових робіт на плагіат до процедури їх захисту; формування та розвитку репозиторію (електроного депозиторію) наукових робіт, як джерела забезпечення вільного доступу до наукових матеріалів та сприяння підвищенню престижу університету [1, 2]. Системи “StrikePlagiarism”, “Unichек” тощо, ліцензовані та вільнодоступні програми, зокрема “Plagiarism Detector” та інші надають можливість використання програмного забезпечення (ПЗ) для перевірки на плагіат не тільки дисертаційних робіт аспірантів та докторантів, але також і дипломних, курсових та інших кваліфікаційних робіт, наукових статей, навчально-методичних розробок [1, 3].

Мета роботи – поширення принципів академічної доброчесності і вдосконалення заходів протидії плагіату в контексті організації процесу онлайн-навчання в медичному університеті, STEM-освітніх підходів до набуття знань, переваг і недоліків дистанційної освіти у форс-мажорних обставинах.

Досягнення високого рівня базових і професійних знань в умовах впровадження телекомунікацій та дистанційного навчання потребує ґрунтовних досліджень технологій STEM освіти для елімінації недоліків набуття нових компетенцій. Є необхідним створення в ЛНМУ ефективного механізму забезпечення академічної доброчесності, складовою якої є недопущення плагіату в наукових роботах [1, 4].

Превентивні заходи щодо порушень КАЕ з урахуванням досвіду експертизи наукових та навчально-методичних праць здійснюється шляхом формування, видання, розповсюдження і впровадження нових способів та алгоритмів аналізу, методичних рекомендацій з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на матеріали, використані у наукових роботах і включають введення до освітніх програм і навчальних планів підготовки фахівців

з вищою освітою навчальних дисциплін, що забезпечують розуміння завдань і положень КАЕ, формування етичних норм і принципів, загальних компетентностей з коректного менеджменту інформації при роботі з первинними та вторинними інформаційними ресурсами та об'єктами інтелектуальної власності [1, 3]. Виявлення в дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня. Перевіркою антиплагіатним ПЗ охоплюються всі наукові (включаючи дисертаційні) та навчально-методичні роботи. У 2015 та у першій половині 2016 році перевірка здійснювалася вільнодоступними програмами, зокрема «ETXT Антиплагіат» та «Advego Plagiatus» [1]. Розпочато формування загальноуніверситетського репозитарію наукових праць, кафедральних мікрорепозитаріїв, дослідження частоти і причин компіляцій, виникнення академічного плагіату та дублювання наукових текстів. Пошук в інтернеті та репозитарії ЛНМУ станом на 2020–2021 рр. планово здійснюється декількома пошуковими системами, застосуванням технології «особистих кабінетів» систем “StrikePlagiarism”, “Unichek”, а також іншим ліцензованими та вільнодоступними десктопними програмами [1]. У 2019 році на декількох комп'ютерах встановлена та функціонує нове ПЗ “Plagiarism Detector Pro” з «пожиттєвою» ліцензією, яке значно розширило можливості виявлення текстових реплікацій та допомагає в реалізації комплексних наукових тем [2–4].

Загалом за п'ятирічний період в ЛНМУ здійснено 7987 перевірки наукових та навчально-методичних праць. На WEB-сайті, в контексті імплементації STEM-освітніх підходів та дистанційної освіти в загальноуніверситетському репозитарії та у локальних мікрорепозитаріях ЛНМУ проаналізовано 1938 електронних навчально-методичних матеріалів, зокрема клінічних лекцій за 2021–2023 роки, навчальних презентацій; 4185 фото- та відеоресурсів. Констатовано, що представлений візуальний навчальний матеріал є достатньо адекватним для реалізації дистанційної та STEM освіти і включає візуальні дані клінічних спостережень, результати лабораторних, інструментальних, морфологічних досліджень, субтитри, дії хірургів та/або особи, що здійснює обстеження і голосові коментарі викладача, які оптимізують проведення занять, зокрема семінарських, уніфікують візуалізацію матеріалу лекцій, покращують засвоєння студентами. Такими презентаціями супроводжується 77,3–83,8% субвибірок лекційного матеріалу для студентів, лікарів-інтернів і курсантів післядипломної освіти [1, 3].

Загалом порушення КАЕ в ЛНМУ зафіксовано у 1116 працях (13,97%), що було підставою до їх відхилення. Зокрема стверджено

зростання випадків компіляцій і реплікацій в умовах дистанційного навчання з 12,2% до 13,97%. Також вперше в ЛНМУ запроваджено навчальну програму для аспірантів: «академічна доброчесність та антиплагіат» з метою навчання основам академічного письма та імплементації принципів академічної доброчесності (які адекватно відображені в КАЕ), протидії плагіату і фальсифікаціям результатів досліджень. Здорова академічна культура є безцінним символічним «капіталом» навчального закладу, що знаходить своє вираження у статуті та нормах [1, 3, 4], які детермінуються не тільки законодавством, наказами ЛНМУ, але і самоусвідомленням і «внутрішнім патріотизмом» академічної спільноти навчального закладу.

Академічна доброчесність є запорукою забезпечення якісного освітнього процесу; усвідомлений моральний вибір, турбота про репутацію стають одним з основних механізмів внутрішньої саморегуляції професійної спільноти, визначають її етичні пріоритети, логіку професійних комунікацій і логістку наукової діяльності. Коректне використання літературних джерел сприяє збереженню авторського права та вказує на високий рівень академічної доброчесності серед наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти; створення спеціальних навчальних курсів, формування, видання та розповсюдження методичних матеріалів із визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у наукових і навчальних працях сприяють поширенню академічної доброчесності.

Література:

1. Вергун А. Р., Ягело С. П. Академічна доброчесність з позиції антиплагіатної експертизи: ключові принципи та їх імплементація. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 1. С. 100–108.
2. Bond M., Marin V.I., Dolch C., Bedenlier S., & Zawacki-Richter, O. Digital transformation in German higher education: Student and Teacher perceptions and usage of digital media. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2018. № 15 (1). P. 48–50.
3. Kim K.J., Jee Y-H, Lee D.W., Shim M-S. Medical student plagiarism in problem-based learning courses. *Med Educ Online*. 2016. № 21(1). P. 305–337.
4. Mahmud S., Bretag T. Postgraduate research students and academic integrity: 'It's about good research training'. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 2013. № 35(4). P. 432–443.